

رابطه سرمایه فرهنگی با سبک‌های فراغتی نابینایان و کم بینایان شاغل و بازنشسته

شهر تهران

بتول اعتباری گوهرریزی

دانشجوی کارشناسی ارشد رشته مدیریت فرهنگی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

عباسعلی قیومی

دانشیار، گروه مدیریت فرهنگی، دانشکده مدیریت و علوم اجتماعی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

ghaiyoomi@gmail.com

فاطمه عزیزآبادی فراهانی

استادیار، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

هدف پژوهش: پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه سرمایه فرهنگی با سبک‌های فراغتی نابینایان و کم بینایان شاغل و بازنشسته شهر تهران انجام شد.

روش پژوهش: پژوهش حاضر توصیفی با رویکرد معادلات ساختاری بود. جامعه آماری موردنظر در این پژوهش، ۵۰ نفر از افراد نابینا و کم بینایی که در حال حاضر شاغل هستند یا بازنشسته شده‌اند، می‌باشند که از طریق نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه استاندارد سرمایه فرهنگی بوردیو و پرسشنامه محقق ساخته سبک‌های اوقات فراغت دو نظریه پرداز خارجی (دومازیه) و ایرانی (رجب‌زاده) می‌باشد. نتایج تحقیق و خروجی با نرم‌افزار پی ال اس مشخص گردید.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: رابطه و تاثیر آشکار سرمایه فرهنگی بر اوقات فراغت نابینایان و کم بینایان تایید شد. مطالعه ضرایب تاثیر هر یک از عوامل نشان داد که بیشترین ضریب تاثیر مستقیم بر سرمایه فرهنگی به بعد مهارت در بیان مطالب و مدارک تحصیلی به اندازه مشابه به میزان ۰,۳۲۹ و هم‌چنین بیشترین ضریب تاثیر مستقیم بر اوقات فراغت به بعد فراغت فرهنگی - هنری به میزان ۰,۳۸۴ است. این نشان از اهمیت سبک فرهنگی هنری و سهم آن در اوقات فراغت نابینایان و کم بینایان دارد.

واژگان کلیدی: نابینا، کم بینا، سرمایه فرهنگی، اوقات فراغت.

مقدمه

مؤید این نظر اوست که سرمایه فرهنگی (که سلیقه تنها یکی از شاخص‌های آن است) به وسیله موقعیت و طبقه اجتماعی افراد شکل می‌گیرد. به عبارت دیگر، سلیقه فرهنگی مردم، تحت تأثیر طبقه آن‌هاست. مسئله تعیین‌کننده در نظریه بورديو، ادعای او در این مورد است که سرمایه فرهنگی، موجد تفاوت است و به دائمی کردن نابرابری‌های اجتماعی کمک می‌کند. بورديو، استدلال می‌کند که گروه‌های نخبه تعیین می‌کنند که چه چیزی پذیرفتنی و یا سرمایه فرهنگی با ارزش است و چه چیزی بی‌ارزش است (اسمیت؛ ۱۳۸۷). نخستین و مهم‌ترین آن‌ها، سرمایه‌ی فرهنگی است که شامل تحصیلات و به دست آوردن قابلیت‌های فرهنگی هنری، بیانی و کلامی است. سرمایه فرهنگی به معنی قابلیت‌ها، دانش‌ها و مهارت‌ها و نیز مجموع کالاهای فرهنگی که شخص می‌تواند آن‌ها را کسب کند. سرمایه فرهنگی ما را به این اصل رهنمون می‌سازد که این نوع خاص از سرمایه جزء ارزش‌ها و هنجارهای والای جامعه است و نمی‌تواند مورد سوء استفاده واقع شود و طوری نیست که شخص یک‌شبه (مثل سرمایه اقتصادی) آن را کسب کند و یا انتقال دهد و یا اینکه قابل خرید و فروش باشد. آنچه از افراد آسیب دیده بینایی در اذهان عمومی شکل گرفته، این است که آن‌ها به دلیل نقص و کمبودی که دارند نمی‌توانند به نیروهای خلاق و سازنده برای اجتماع تبدیل گردند. در حالی که تعلیمات صحیح و اصولی و فراهم بودن زمینه‌های مساعد اجتماعی می‌تواند یک زندگی طبیعی و فعال را برای افراد آسیب دیده بینایی رقم بزند. پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه سرمایه فرهنگی (از نظرگاه بورديو) با سبک‌های فراغتی نابینایان و کم‌بینایان شاغل و بازنشسته شهر تهران ایجاد گردید و برآن است که این موضوع را مورد بررسی و پژوهش قرار دهد.

چارچوب نظری

نابینا: فردی که تیزی دیداری در چشم برتر پس از حداکثر ترمیم بیست و دو بیستم یا کمتر بوده و میدان دیدش

یکی از عرصه‌هایی که زندگی روزمره را بازنمایی می‌کند و توان مقاومت را در زندگی انسان‌ها به نمایش می‌گذارد عرصه‌ی فراغت است. فراغت عرصه‌ای است که اختیار و آزادی انسان‌ها در آن عرصه بیشتر قابل اعمال است. در نتیجه برخلاف کارکردن که انضباط بیشتری را می‌طلبد، فراغت فضای مناسبی برای مقاومت در برابر رویه‌های فرهنگی جا افتاده و برای پدید آوردن کردارهای جدید است. از این روست که گفته‌اند فراغت می‌تواند فرهنگ ایجاد کند و هویت افراد را آشکار سازد. هر فرد و هر مجموعه‌ای از افراد جامعه دارای سرمایه‌ای کلی می‌شوند که خود ترکیبی از سرمایه‌های گوناگون است.

از نگاه بورديو، سه نوع سرمایه در جامعه ایفای نقش می‌کنند؛ که تعیین‌کننده قدرت و نابرابری اجتماعی‌اند. سرمایه اقتصادی؛ منابع مالی را توصیف می‌کنند. سرمایه اجتماعی؛ مربوط به این می‌شود که شما چه کسی را می‌شناسید. در واقع سرمایه اجتماعی مربوط به پیوندهای اجتماعی است؛ که مردم قادرند آن‌ها را برای بهره‌خاص و به‌نفع خود بسیج کنند و سرمایه فرهنگی؛ که دارای ابعاد متفاوتی از جمله دانش عینی درباره‌ی هنرها، فرهنگ‌ها، سلیقه‌ها و ترجیحات فرهنگی و مهارت‌ها مانند نواختن آلات موسیقی و توانایی تشخیص خوب و بد است. بورديو بر این اعتقاد است که سرمایه اقتصادی می‌تواند برای صاحبش سرمایه فرهنگی و اجتماعی ایجاد کند؛ متقابلاً سرمایه فرهنگی نیز با کارکرد خود می‌تواند سرمایه اقتصادی را به وجود آورد (صالحی امیری؛ ۱۳۸۶).

بورديو سرمایه فرهنگی را بُعدی از یک منش عادت‌گسترده‌تر می‌بیند؛ از این‌رو این سرمایه، بازتابنده طبقه اجتماعی صاحب آن سرمایه است. منش عادت‌ی یا عادت‌واره^۲ از نگاه بورديو مجموعه پایدار از خلق و خواهایی است که امکان تغییر از یک موضع به موضع دیگر را دارند. او ثابت کرده است، که طبقات و گروه‌های شغلی خاص، سلیقه متمایزی در موسیقی، هنر، غذا و غیره دارند. این گفته،

آموزشی علاوه بر توجه به بینایی و میدان بینایی، دانش آموزان کم بینا به سطح کارکرد بینایی آنها نیز توجه کنند (هالبروک و کوئینگ؛ ۲۰۱۰).

اوقات فراغت: باقی مانده وقت آزاد پس از کسر وظایف حیاتی مثل خواب و خوراک، کار و تعهدات اجتماعی، اخلاقی و دینی. ریمنون^۸ در تعریف فراغت می‌گوید: « فراغت، این بزرگ‌ترین لحظه خوشحالی و زیباترین جست و جوی است. ما در واقع در قرنی زندگی می‌کنیم که دارای اوقات بسیاری هستیم، انسان امروزی نسبت به پدر و پدربزرگش کمتر کار می‌کند و از آزادی بیشتری بهره‌مند است و از آن لذت می‌برد.» ناچ^۹ وقت فراغت را زمانی می‌شناسد که فرد از وظایف و فعالیت‌های ضروری روزانه‌اش آزاد می‌شود و اصولاً فرصتی که پس از این فعالیت‌ها به او دست می‌دهد. ژوزف دومازدیه^{۱۰} جامعه‌شناس فرانسوی در کتاب خود «به سوی یک تمدن فراغت»، در تعریف اوقات فراغت می‌گوید: «اوقات فراغت مجموعه فعالیت‌هایی است که شخص پس از رهایی از تعهدات و تکالیف شغلی، خانوادگی و اجتماعی با میل و اشتیاق به آن می‌پردازد و غرضش استراحت، تفریح، توسعه دانش، به کمال رسانیدن شخصیت خویش، به ظهور رساندن استعدادها، خلاقیت و بسط مشارکت آزادانه در اجتماع است.» کیمبالانگ^{۱۱} درباره‌ی اوقات فراغت اظهار می‌کند: ما باید درک کنیم که ایام بیکاری یعنی ایامی که باید به خوشی و تفریح بگذرد. این ایام تنها زمانی است که زندگی را شایسته زندگی کردن می‌سازد و ایام دیگر را ما تنها از آن لحاظ تحمل می‌کنیم که در غنی ساختن و باارزش کردن ایام بیکاری و فراغت ما اثر دارد. با توجه به تعریف‌های پیش گفته، هنوز تعریف جامعی از فراغت افراد نابینا ارائه نشده است و علت آن هم احتمالاً عدم تمایز بین اوقات فراغت افراد بینا و نابیناست.

سرمایه فرهنگی: سرمایه فرهنگی مجموعه‌ای از روابط، معلومات و امتیازات است که فرد، برای حفظ کردن یا به دست آوردن یک موقعیت اجتماعی از آن استفاده می‌کند. به عبارت دیگر، سرمایه‌ی فرهنگی به طور دائمی در قلمرو

به شدت محدود باشد و زاویه دید در نزدیک‌ترین قطر از ۲۰ درجه بیشتر نباشد. این کلمه به لحاظ فنی به افرادی اطلاق می‌شود که هیچ بینایی ندارند یا تنها در حد ادراک نور (توانایی تشخیص وجود یا عدم وجود نور) می‌بینند. نابینایی^۴ مساوی است با فقدان بینایی کامل، ولی بعضی از افراد دارای آسیب بینایی مثلاً افراد شب کور، در شرایط محیطی خاصی ممکن است نابینا شوند و در شرایط محیطی دیگری بینایی کارکردی قابل توجهی داشته باشند. پس نکته‌ی مهم برای معلمان این است که حتی اگر دانش‌آموزی در گزارش بینایی سنجی «نابینا» قلمداد شده است، توانایی بینایی بالقوه‌ی هر دانش‌آموز را مورد مشاهده قرار دهند (کریمی؛ ۱۳۹۵).

از آنجا که اصطلاح «نابینا» برای بسیاری از افراد بار منفی دارد، گروهی ترجیح می‌دهند برای توصیف افراد دارای آسیب بینایی - حتی آن‌هایی که نابینا هستند - از اصطلاحاتی مثل «دارای آسیب بینایی» که بار منفی کمتری دارد، استفاده کنند، اما متخصصانی که با افراد دارای آسیب بینایی کار می‌کنند ناگزیر از کاربرد اصطلاحات مناسب هستند. مثلاً وقتی نابینایی کامل مورد نظر باشد «نابینا» یک اصطلاح صحیح و مناسب است. واژه‌ی «نابینا» تنها یک توصیف فیزیکی در مورد بینایی فرد است و توانایی‌ها، هوش، شخصیت یا علائق فرد را نشان نمی‌دهد. (هالبروک و کوئینگ؛ ۲۰۱۰)

کم بینا: فردی است که تیزی دیداری در چشم برتر پس از ترمیم و استفاده از وسایل کمکی بیست پنجاهم یا کمتر است. این اصطلاح معانی قانونی، بالینی، آموزشی یا بین‌المللی متعددی دارد و هر یک از این معانی براساس مقصود خاصی توسعه یافته است. براساس یکی از تعاریفی که تلاش شده مورد پذیرش همگان باشد، اصطلاح «کم بینایی^۶» شامل افرادی است که بینایی مفیدشان با استفاده از عینک‌های استاندارد، کاملاً اصلاح نشده است و در انجام وظایف دیداری به هنگام حرکت مشکل دارند. افراد کم بینا در طیفی از نابینایی و بینایی کامل قرار دارند. (وینز^۷ و همکاران؛ ۲۰۱۰) معلمان ناگزیرند هنگام برنامه‌ریزی

اجتماعی، فرهنگی، آموزشی شامل: رفتن به سینما، تئاتر، مسجد، نماز جمعه، یادگیری تقلید صدا، صوت و لحن قرآن، مداحی، خوانندگی.

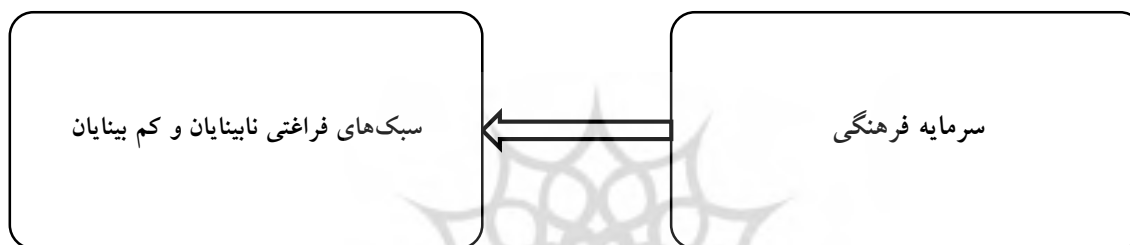
سرگرم کننده شامل: تماشای تلویزیون، گوش دادن به رادیو، حل جدول.

علمی شامل: مطالعه کتب بریل، پروژه‌های تحقیقاتی، ترجمه متون.

عملی شامل: تعمیر لوازم، پرورش حیوانات، پرورش گل و گیاه، جمع‌آوری تمبر. مدل مفهومی پژوهش:

امکانات یک قشر، گروه، طایفه یا قبیله است. (صالحی امیری؛ ۱۳۸۶) بردیو جامعه‌شناس فرانسوی در تحقیقی که براساس فرضیه عدم تساوی سرمایه فرهنگی انجام داده، سرمایه فرهنگی را به سه دسته تقسیم می‌کند: سرمایه بدنی و فردی؛ سرمایه عینی فرهنگی؛ سرمایه نهادی و ضابطه‌ای

سبک‌های فراغتی: ورزشی، هنری، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، سرگرم کننده، علمی و عملی. ورزشی شامل: والیبال فوتبال، شنا، پیاده‌روی، دو میدانی، گلبال. هنری شامل: نقاشی، داستان‌نویسی، عکاسی، خطاطی، نوازندگی، بافتنی، خوانندگی، مجری‌گری، بازیگری.

فرضیه سوم: بین بُعد عینیت یافته از سرمایه فرهنگی با سبک‌های فراغتی آن‌ها رابطه معناداری وجود دارد. فرضیه چهارم: بین بُعد نهادینه شده از سرمایه فرهنگی بر سبک‌های فراغتی آن‌ها رابطه معناداری وجود دارد.

مدل طبق فرضیه‌های زیر مطرح شد: فرضیه اول: بین سرمایه فرهنگی نابینایان با نحوه گذران اوقات فراغت آن‌ها رابطه معناداری وجود دارد. فرضیه دوم: بین بُعد تجسم یافته از سرمایه فرهنگی بر سبک‌های فراغتی آن‌ها رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۱- پیشینه پژوهش

ردیف	عنوان تحقیق	سال تحقیق	نام پژوهشگر	نتیجه تحقیق
۱	بررسی عوامل محیطی تأثیرگذار بر میزان فراغت افراد نابینا و معلول	۲۰۱۵	برودنسون	نشان داد که عوامل اجتماعی و اقتصادی، سطح زندگی، فاکتورهای محیطی و متغیرهای روان‌شناختی با فعالیت بدنی افراد نابینا و معلول در ارتباط هستند.
۲	موانع شرکت دختران نابینا در فعالیت جسمانی	۲۰۱۶	ویلیامز و ویکینز	نشان داد که علت کم تحرکی در دختران نابینا به عوامل درونی (علاقه و انگیزه) مربوط می‌شود و ارتباط چندانی به عوامل بیرونی (شغل و تفریح) آن‌ها ندارد.
۳	بررسی چگونگی گذران اوقات فراغت دانش‌آموزان نابینای ایران	۱۳۹۳	زهرا شاهی	براساس نتایج این پژوهش، بین مدت زمان گذران اوقات فراغت هدفمند و گذران اوقات بدون هدف، تفاوت معنی‌داری وجود دارد؛ عوامل بازدارنده فعالیت‌های فراغتی - ورزشی بر انجام یا عدم انجام این فعالیت‌ها آثار متفاوتی برجای می‌گذارند؛ درباب

				میزان مشارکت دانش‌آموزان نابینا در فعالیت‌های فراغتی و ورزشی نیز در مقایسه با درجات مختلف بینایی، تفاوت‌هایی وجود دارد.
۴	بررسی رابطه بین فعالیت بدنی در اوقات فراغت با وضعیت اقتصادی و اجتماعی نوجوانان نابینای شهر تهران	۱۳۹۲	پروانه حق‌جو	نشان داد وضعیت اقتصادی اجتماعی والدین می‌تواند یکی از پایه‌های اساسی فعالیت بدنی در افراد نابینا باشد.
۵	بررسی موانع حضور معلولین، نابینایان و ناشنوایان شهر اراک در ورزش‌های همگانی	۱۳۹۱	فاطمه بهمنی	در تعیین جایگاه تفاوت‌های موجود در بین سه گروه معلولین، نابینایان و ناشنوایان و مقایسه این سه گروه، معلوم شد که بین معلولین با ناشنوایان در موانع مربوط به اطلاعات ورزشی و معلولین با نابینایان در موانع مربوط به مشکلات زندگی و نابینایان با ناشنوایان در موانع مربوط به مشکلات رفتاری تفاوت معنی‌داری وجود دارد
۶	توصیف نحوه‌گذران اوقات فراغت نابینایان با تاکید بر فعالیت‌های ورزشی	۱۳۸۳	باقر مرسل	شناسایی نیازهای فرهنگی نابینایان، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.
۷	بررسی مهارت اجتماعی در گروهی از دانش‌آموزان نابینا از نظر معلمان	۱۳۸۱	سیما شهیم	نشان داد که معلمان فراوان‌ترین مشکلات کودکان نابینا را بی‌قراری و حواس پرتی، قلدری، دعوا کردن، قطع مکالمه، عصبانیت و لج کردن، کاستی‌های مهارت اجتماعی، آن‌ها را در کنترل خشم، انتقاد پسندیده، مصالحه در مجادله، تعریف مناسب از خود و دیگران، گذراندن مناسب اوقات فراغت، عکس‌العمل مناسب در مقابل رفتار غیرمنصفانه، کمک به همسالان در انجام تکالیف و نادیده گرفتن سر و صدا گزارش کردند. مهارت اجتماعی تابع سن کودک نبوده و تحلیل عوامل منجر به استخراج عواملی نظیر مقیاس اصلی گردید.
۸	با هدف نحوه‌ی گذران اوقات فراغت افراد ۱۴ تا ۲۰ ساله	۱۹۶۶	ژوزف دومازیه	نتایج این تحقیق نشان داد که ۷۹ درصد، وقت گذرانی‌های خارج از خانه را بر وقت گذرانی داخل خانه ترجیح می‌دهند. و فقط ۲۱ درصد تنها در خانه ماندن را به گردش رفتن ترجیح داده‌اند. از این تعداد ۵۶ درصد هنگام ماندن در منزل مطالعه می‌کنند، ۵ درصد صفحه‌ی گرامافون گوش می‌کردند، ۲۱ درصد تلویزیون تماشا می‌کردند و ۳ درصد رادیو گوش می‌کردند.
۹	تجزیه و تحلیل اوقات فراغت در افراد شاد و کسانی که کمتر شادند	۱۹۷۵ تا ۲۰۰۶	پژوهشگران دانشگاه مری‌لند	این پژوهشگران دریافتند افراد شاد به لحاظ اجتماعی فعال‌تر هستند و بیشتر در برنامه‌های مذهبی شرکت می‌کنند و بیشتر روزنامه می‌خوانند. به علاوه این تحقیق نشان داد که تماشاگر تلویزیون در مقایسه با سایر فعالیت‌های تفریحی نیاز به فعالیت و تحرک کمتری دارد. بینندگان تلویزیون نیازی ندارند که لباس مناسب بپوشند، در اجتماعات شرکت کنند، برنامه‌ریزی کنند، انرژی مصرف کنند یا هر نوع کار دیگری انجام دهند. این تحقیق نشان داد ۵۱ درصد از مردم غمگین مایل هستند که زمان اضافی و ناخواسته بیشتری داشته باشند.
۱۰	هدف از این پژوهش تعیین میزان	۱۳۸۱	مهدی صباغ	۵۵ درصد ورزش را وسیله‌ای عالی و ۳۴ درصد نیز وسیله‌ای

<p>خوب جهت سپری کردن اوقات فراغت اعلام کرده‌اند و کسب نشاط و لذت در میان عواملی که ورزش کردن به دنبال خواهد داشت در اولویت قرار دارد.</p>	<p>لنگرودی</p>		<p>اوقات فراغت دانشجویان و فعالیت‌های جاری و هم‌چنین فعالیت‌های مورد علاقه آن‌ها در اوقات فراغت است.</p>	
<p>یافته‌های این تحقیق نشان داد که میزان اوقات فراغت دانشجویان در طول نیمسال تحصیلی تا ۴ ساعت و در تابستان‌ها ۳ تا ۸ ساعت است. زمان فراغت بعد از ظهرها و شب‌ها و محل گذراندن آن، خوابگاه، منزل و دانشگاه ذکر شده است. تلویزیون، مطالعه و هم‌صحبتی و ورزش چهار فعالیت جاری و ورزش، مطالعه و کامپیوتر از فعالیت‌های فراغتی مورد علاقه و جایگاه ورزش در فعالیت‌های فراغتی پسران در رتبه سوم و برای دختران در رتبه نهم است.</p>	<p>فریدون تندنویس</p>	<p>۱۳۷۶</p>	<p>نحوه‌ی گذران اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه‌های کشور با تأکید بر فعالیت‌های ورزشی</p>	<p>۱۱</p>
<p>به موجب یافته‌های این پژوهش مسایل فرهنگی و اجتماعی در صدر مسایل اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه شهید چمران قرار دارد. کمبود امکانات عدم ارائه برنامه‌های مطلوب از جانب دانشگاه و محدودیت‌های فرهنگی - سیاسی به عنوان مشکلات اجتماعی و فرهنگی ارزیابی شده‌اند. بر این مبنا عامل‌های ۲ تا ۴ زندگی در خوابگاه - مسئولیت‌های خانوادگی و مخصوصاً فقر مالی و گرانی در زمره‌ی مشکلات و موانع اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه شهید چمران به شمار آمده‌اند.</p>	<p>محمد جعفر پاک سرشت و الهام پورحسین</p>	<p>۱۳۸۴</p>	<p>بررسی مشکلات گذران اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه شهید چمران</p>	<p>۱۲</p>
<p>نتایج پژوهش نشان می‌دهد که این رویکردها و نیز پایگاه اقتصادی و فرهنگی چنین خانواده‌هایی در نوع گذراندن اوقات فراغت هردو اثر گذاشته، به طوری که دختران گروه الف از تنوع فراغتی بیشتری برخوردار بوده و علاوه بر گذراندن فراغت در خانه، در خارج از آن نیز فعالیت دارند. و برعکس گروه ب بسیار کم تنوع و محدود بوده و تا حد زیادی در فعالیت‌های داخل خانه متمرکز هستند. نتایج اوقات فراغت در گروه اول فرصت تفریح و سرگرمی بیشتری را برای آن‌ها فراهم کرده و موجب شده است خصایص و رفتارهای شخصیتی خاصی چون برونگرایی، اجتماعی بودن، فعال و خلاق بودن در آن‌ها شکل بگیرد. عوامل یاد شده و شرایط سخت زندگی دختران گروه ب را مجبور به انجام کارهای سنگین در خانه کرده و بنابراین فرصت تفریح و سرگرمی را از آن‌ها گرفته و سبب بروز درون‌گرایی، انزواطلبی، و خجالت و کم‌رویی شده است.</p>	<p>ناصر فکوهی و فرشته انصاری مه‌آبادی</p>	<p>۱۳۸۶</p>	<p>هدف این تحقیق نقش و تأثیر گذران اوقات فراغت بر شکل‌گیری شخصیت افراد و نیز ایجاد و پیدایش گونه‌های شخصیتی متأثر از چنین فرآیندی</p>	<p>۱۳</p>
<p>از آن‌جا که اوقات فراغت در این قشر هم افزایش یافته و هم از شکل انفعالی و درون‌خانگی به شکل فعالانه و برون‌خانگی میل می‌کند، چنان‌که نیازهای فراغتی آن توجه کرده و در جهت گسترش فضاها و تسهیلات فراغتی مورد نیاز آن‌ها اقدام نمایند، امکان حضور سالم، فعالیت غیر آسب‌زا را در عرصه‌های</p>	<p>مریم رفعت‌جابه</p>	<p>۱۳۸۶</p>	<p>جنسیت و اوقات فراغت در عرصه‌های زندگی شهری</p>	<p>۱۴</p>

عمومی شهری فراهم می‌آورند.				
<p>مطابق با نتایج این پایان‌نامه ۸۷,۱۱ درصد از جامعه‌ی آماری دارای اوقات فراغت هستند و ۱۰,۱۱ درصد در این زمینه پاسخ منفی داده‌اند. در این میان ۳۵/۳۱ درصد بیش از ۳ ساعت و ۱۲/۱ درصد کمتر از ۱ ساعت اوقات فراغت داشته‌اند و زمان فراغت ۵۲/۱۸ درصد شب‌ها و ۲۷/۱۸ درصد بعد از ظهرها و ۴/۱۹ درصد صبح‌ها بوده است. ۴۰/۲۷ درصد روز ویژه‌ی را جهت گذراندن اوقات فراغت در نظر نگرفته و ۲۳/۴۱ درصد نیز یک روز در هفته را در نظر گرفته‌اند. گذران اوقات فراغت با دوستان ۴۹/۲ درصد را شامل شده و ۳۰/۱۵ درصد با افراد خانواده و ۱۶/۶۶ درصد به تنهایی اوقات فراغت خود را می‌گذرانند ۵۸/۳۳ درصد بر این باورند که ورزش تأثیر مثبت بر فعالیت‌های آموزشی داشته و ۷/۹۳ درصد نیز این تأثیر را منفی ذکر کرده‌اند.</p>	<p>علی اصغر محمدی</p>	<p>۱۳۸۱</p>	<p>بررسی نحوه‌ی گذران اوقات فراغت دانشجویان پسر دانشگاه‌های آزاد اسلامی جنوب خراسان با تأکید بر جنبه‌های تربیت بدنی</p>	<p>۱۵</p>

روش پژوهش:

هدف علمی است که در آن تئوری‌های آزموده شده در جوامع دیگر را به منظور شناسایی و حل مسئله در جامعه آماری خود، مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد (دانایی فرد و همکاران؛ ۱۳۸۳). تقسیم‌بندی دیگری که در این زمینه وجود دارد، براساس چگونگی به دست آوردن داده‌های مورد نیاز است: روش تاریخی، توصیفی و تجربی (دواس؛ ۱۳۸۳). با توجه به اینکه تحقیق توصیفی آنچه را که هست توصیف و تفسیر می‌کند و به شرایط یا روابط موجود، فرایندهای جاری، آثار مشهود و روندهای در حال گسترش توجه دارد، پژوهش حاضر براساس این تقسیم‌بندی از نوع توصیفی است. زیرا به دنبال به تصویر کشیدن یک مدل پیشنهادی جهت نشان دادن ارتباط میان سرمایه فرهنگی و سبک‌های فراغتی نابینایان و کم‌بینایان است.

تحقیق حاضر برحسب نوع داده‌های^{۱۲} مورد استفاده، روش تحقیق کمی محسوب می‌شود. پژوهش کمی رویکردی جزء‌گرا برای توصیف عینی متغیرها و توضیح روابط بین آن‌هاست. بدین معنا که نگرش و دیدگاه کمی، ریاضی و رقمی بر این گونه پژوهش‌ها حاکم است. به همین دلیل در روش‌شناسی این پژوهش‌ها نیز هر آنچه به کار گرفته می‌شود، باید قابلیت تبدیل به رقم و یا عدد را داشته باشد و یا بتوان آن را به صورت رقم و عدد بیان

از جمله ویژگی‌های مطالعه علمی که هدفش حقیقت‌یابی است، استفاده از یک روش تحقیق مناسب است که این مهم به هدف‌ها، ماهیت و موضوع تحقیق و نیز امکانات اجرایی بستگی دارد و هدف از تحقیق دسترسی آسان به پاسخ پرسش‌ها است (خاکی؛ ۱۳۸۴). شاید بتوان گفت مهم‌ترین بخش هر تحقیق و اولین چیزی که باید به آن توجه کرد، روش‌شناسی تحقیق، رویکرد جامع مطالعه موضوع تحقیق است و مواردی از قبیل محدودیت‌ها، وضعیت‌های دشوار، انتخاب‌های اخلاقی که در طی تحقیق، محقق با آن مواجه خواهد شد را در برمی‌گیرد. همان‌گونه که در تعریف تحقیق آورده‌اند، تحقیق عبارت است از مجموعه فعالیت‌های منطقی، منظم، منسجم و هدفمند که بسته به نوع آن، به منظور دستیابی به اهداف خاص انجام می‌شود. هدف اصلی هر تحقیق حل یک مشکل، پاسخگویی به یک سؤال مورد نظر و یا دستیابی به روابط بین متغیرهاست (حافظ‌نیا؛ ۱۳۸۲). تحقیق را به صورت‌های مختلفی تقسیم و انواع گوناگونی را برای آن در نظر گرفته‌اند. مهم‌ترین تقسیم‌بندی تحقیق، تقسیم براساس سه هدف بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای است. براساس این تقسیم‌بندی، تحقیق حاضر از نوع کاربردی می‌باشد. تحقیق کاربردی در جستجوی دست‌یابی به یک

متخصصان علوم رفتاری و مبحث فرهنگ و سرمایه فرهنگی، اجتماعی تایید شده است.

ب) پرسشنامه سرمایه فرهنگی

پرسشنامه سرمایه فرهنگی (CCQ^{۱۴}) توسط بورديو^{۱۵} (۱۹۷۷) جهت سنجش ابعاد سرمایه فرهنگی ارائه شده است. این پرسشنامه شامل سه شاخص تجسم یافته: (ابعاد مهارت ذهنی و مهارت در بیان مطالب)، عینیت یافته: (مصرف کالاهای فرهنگی و علاقمندی به هنر) و نهادینه شده: (بعد مدارک تحصیلی) بوده و براساس تحقیق ارائه شده توسط پیش قدم و همکاران^{۱۶} (۲۰۱۱) بوسیله ۲۲ گویه سنجیده می شود؛ روایی این پرسشنامه توسط ایشان اثبات شده است. در تحقیق مذکور براساس موضوع تحقیق و نظر خبرگان، تعداد سوالات به ۱۶ عدد تقلیل پیدا کرده است.

تجزیه و تحلیل داده ها:

جنسیت: نتایج توزیع نمونه نوع جنسیت افراد نشان داد که ۲۴ نفر از پاسخ دهندگان (۴۸ درصد) مرد و ۲۶ نفر (۵۲ درصد) زن هستند. مقادیر فراوانی و درصدی توزیع افراد نمونه نشان داد که گروه زنان بیشتر از گروه مردان هستند. جدول و نمودار زیر نتایج این توزیع را نشان داده شده است.

بیشتر از ۵۰ سال، سن تشکیل دادند. مقادیر فراوانی و درصدی توزیع نمونه افراد نشان داد که سنین ۳۱ تا ۴۰ سال دارای بیشترین فراوانی است. جدول و نمودار زیر، نتایج این توزیع را نشان داده شده است.

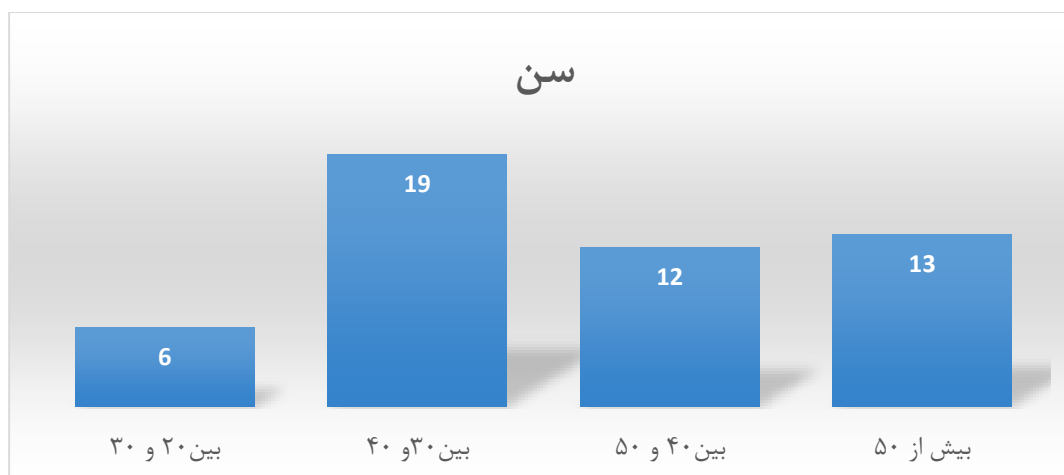
نمود. در زیر به هر یک از مفاهیم روش شناسی این رویکرد پژوهشی به طور فشرده و مختصر، تا آنجایی که لطمه ای به مفهوم وارد نسازد، پرداخته می شود (عابدی و شواخی؛ ۱۳۸۹). روش های کمی، ساده سازی هایی از روش های کیفی هستند و زمانی می توان از این روش ها استفاده کرد که روش های کیفی، مجوز تشخیص هویت ساده بودن روابط را صادر کنند. به هر صورت رویکردهای کمی و کیفی تحقیق با برخورداری از مبانی پارادایمی متفاوت، در روش شناسی تحقیق نیز متفاوت اند. به همین لحاظ زمانی که اندیشمندان بحث از ترکیب این رویکردها می کنند، ضرورتاً از مبانی منطقی و نظری مصلحت گرایی استفاده می کنند (کرسول و کلارک^{۱۳}؛ ۲۰۰۷).

در تحقیق حاضر از دو پرسشنامه جهت سنجش ابعاد سرمایه فرهنگی و اوقات فراغت نابینایان و کم بینایان استفاده شده است. روایی پرسشنامه های مذکور به شرح زیر اثبات گردیده است:

الف) پرسشنامه اوقات فراغت

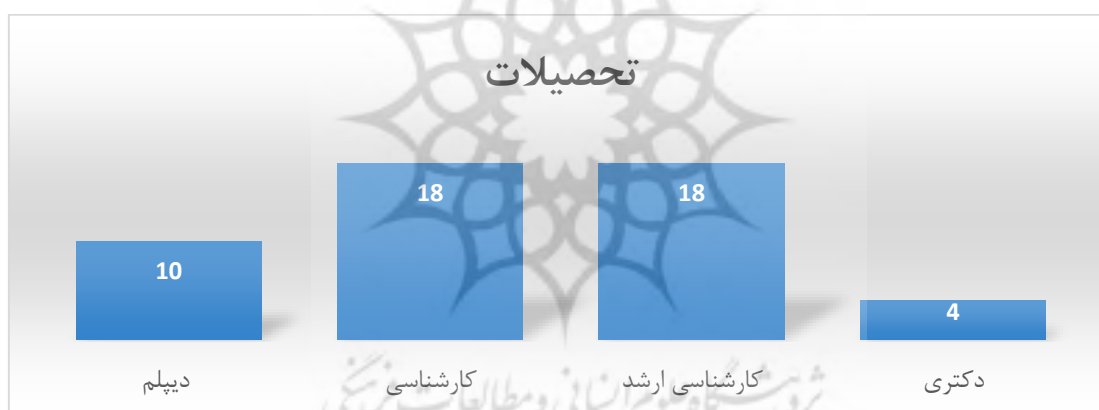
این پرسشنامه متشکل از پنج بعد بوده و توسط ۱۵ گویه سنجیده می شود. روایی پرسشنامه مذکور توسط تعدادی از

بر حسب سن: نتایج توزیع نمونه سن افراد نشان داد که، ۶ نفر (۱۲ درصد) از نمونه را افراد بین ۲۰ تا ۳۰ سال، ۱۹ نفر (۳۸ درصد) را ۳۱ تا ۴۰ سال، ۱۲ نفر (۲۴ درصد) را افراد ۴۱ تا ۵۰ سال و ۱۳ نفر (۲۶ درصد)

مقادیر فراوانی و درصدی توزیع نمونه نشان داد که افراد دارای مدرک تحصیلی کارشناسی و کارشناسی ارشد دارای بیشترین توزیع هستند. جدول و نمودار زیر نتایج این توزیع را نشان داده شده است.

بر حسب سطح تحصیلات: نتایج توزیع نمونه سطح تحصیلات افراد نشان داد که، ۱۰ نفر (۲۰ درصد) دیپلم، ۱۸ نفر (۳۶ درصد) کارشناسی، ۱۸ نفر (۳۶ درصد) کارشناسی ارشد و ۴ نفر (۸ درصد) PHD هستند.

هستند. مقادیر فراوانی و درصدی توزیع افراد نمونه نشان داد تعداد مجرد و متأهل برابر است. جدول و نمودار زیر نتایج این توزیع را نشان داده شده است.

تأهل: نتایج توزیع نمونه افراد متأهل نشان داد که ۲۵ نفر (۵۰ درصد) مجرد، ۲۵ نفر (۵۰ درصد) متأهل

وضعیت تاهل

توزیع افراد نمونه نشان داد، نابینایان بیشترین تعداد نمونه را تشکیل داده‌اند. جدول و نمودار زیر نتایج این توزیع را نشان داده شده است.

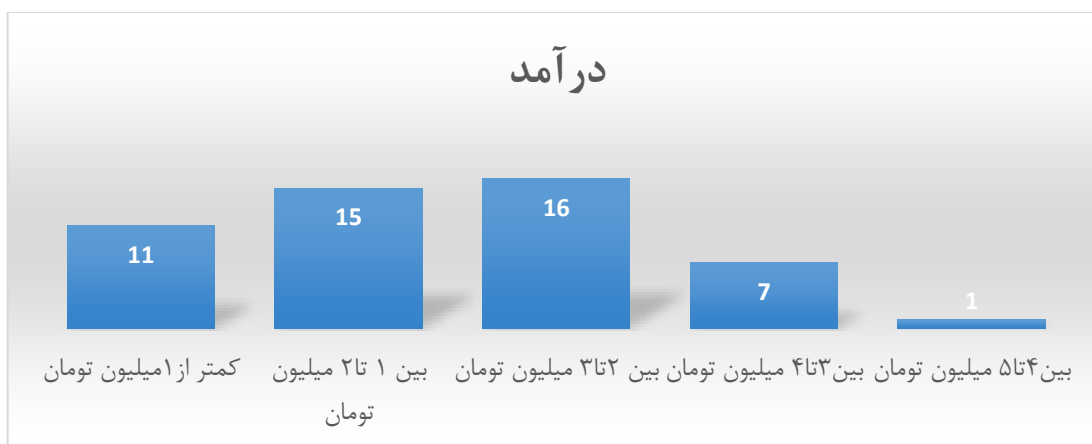
وضعیت بینایی: نتایج توزیع نمونه افراد با وضعیت بینایی نشان داد که ۳۲ نفر (۶۴ درصد) نابینا، ۱۸ نفر (۳۶ درصد) کم‌بینا هستند. مقادیر فراوانی و درصدی

وضعیت بینایی

درآمد: نتایج توزیع افراد نمونه درآمد نشان داد که ۱۱ نفر (۲۲ درصد) درآمد کمتر از یک میلیون تومان، ۱۵ نفر (۳۰ درصد) درآمد بین ۱ تا ۲ میلیون تومان، ۱۶ نفر (۳۲ درصد) درآمد بین ۲ تا ۳ میلیون تومان، ۷ نفر (۱۴ درصد) درآمد بین ۳ تا ۴ میلیون تومان و ۱ نفر (۲ درصد) درآمد بین ۴ تا ۵ میلیون تومان کسب می‌کنند. مقادیر فراوانی و درصدی توزیع نمونه نشان داد افراد با درآمد بین ۲ تا ۳ میلیون تومان بیشترین توزیع افراد نمونه را تشکیل دادند. جدول و نمودار ۵ نتایج این توزیع را نشان داده شده است.

درآمد: نتایج توزیع افراد نمونه درآمد نشان داد که ۱۱ نفر (۲۲ درصد) درآمد کمتر از یک میلیون تومان، ۱۵ نفر (۳۰ درصد) درآمد بین ۱ تا ۲ میلیون تومان، ۱۶ نفر (۳۲ درصد) درآمد بین ۲ تا ۳ میلیون تومان، ۷ نفر (۱۴ درصد) درآمد بین ۳ تا ۴ میلیون تومان و ۱ نفر (۲ درصد) درآمد بین ۴ تا ۵ میلیون تومان کسب می‌کنند. مقادیر فراوانی و درصدی توزیع نمونه نشان داد افراد با درآمد بین ۲ تا ۳ میلیون تومان بیشترین توزیع افراد نمونه را تشکیل دادند. جدول و نمودار ۵ نتایج این توزیع را نشان داده شده است.

جدول ۲- شاخص‌های مرکزی، پراکندگی و توزیع عوامل

شاخص‌ها	مرکزی		پراکندگی		شکل توزیع
	میانگین	میانه	انحراف معیار	چولگی	
فراغت فکری	2.26	2	1.33	0.84	کشیدگی
فراغت اجتماعی	2.73	2.5	1.10	0.36	
فراغت جسمانی	2.67	2.5	0.81	0.51	
فراغت فرهنگی هنری	2.35	2	1.14	0.61	
فراغت سرگرمی تفریحی	2.70	3	0.81	0.01	
اوقات فراغت	2.54	2.5	1.08	0.42	
مهارت ذهنی	3.95	4.5	1.23	-1.10	
مهارت در بیان مطالب	4.50	5	0.61	-0.80	
مصرف کالاهای فرهنگی	3.16	4	1.51	-0.13	
علاقه‌مندی به هنر	1.90	1	1.10	1.04	
مدارک تحصیلی	3.93	4	1.01	-0.76	
سرمایه فرهنگی	3.49	4	1.46	-0.41	

آزمون کیفیت مدل اندازه‌گیری: این آزمون توسط در پیش‌بینی متغیرهای مشاهده‌پذیر از طریق مقادیر متغیر شاخص اشتراک یا روایی متقاطع^{۱۷} محاسبه می‌شود. پنهان متناظرشان می‌سنجد. نتایج این آزمون مقادیر مثبت اعداد مثبت این شاخص در واقع توانایی مدل مسیر را بوده و نشان از کیفیت مدل اندازه‌گیری دارند.

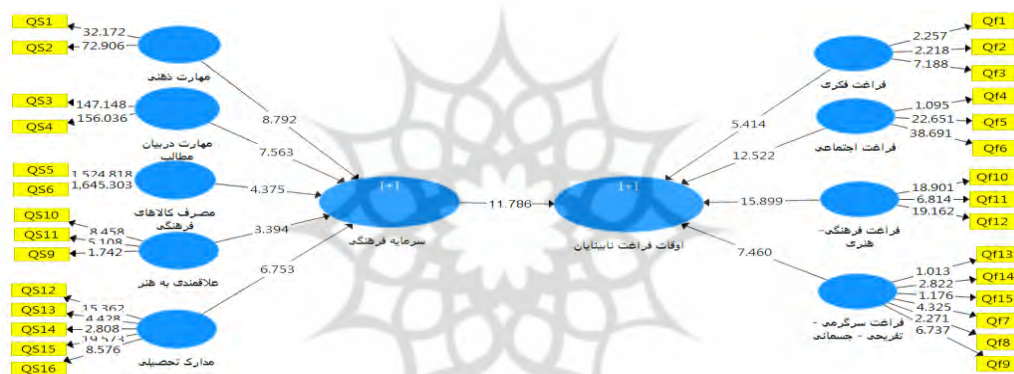
جدول ۳- شاخص اشتراک یا روایی متقاطع

	-SSE/SSO ^۱
فراغت فکری	۰,۰۰
فراغت اجتماعی	۰,۰۰
فراغت فرهنگی هنری	۰,۰۰

فراغت سرگرمی، تفریحی، جسمانی	۰,۰۰
اوقات فراغت	۰,۷۸۶
مهارت ذهنی	۰,۰۰
مهارت در بیان مطالب	۰,۰۰
مصرف کالاهای فرهنگی	۰,۰۰
علاقه‌مندی به هنر	۰,۰۰
مدارک تحصیلی	۰,۰۰
سرمایه فرهنگی	۰,۸۴۸

آمده همه متغیرها در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار گزارش شد (P-VII ee ≤ 5555).

نمودار ضرایب مسیر متغیرها
نتایج بررسی ضرایب مسیر نشان داد که مقدار بدست

ساختاری و اندازه‌گیری را به صورت یکجا در نظر گرفته و کیفیت آن‌ها را مورد آزمون قرار می‌دهد. این شاخص به صورت میانگین R^2 و میانگین مقادیر اشتراکی به صورت دستی محاسبه می‌شود.

$$GOF = \sqrt{\text{communalities} \times R^2}$$

این شاخص مجذور ضرب دو مقدار متوسط مقادیر اشتراکی و ضریب تعیین است. از آنجا که این مقدار به دو شاخص مذکور وابسته است، حدود این شاخص بین صفر و یک بوده و وتزلس و همکاران (۲۰۰۹) سه مقدار ۰,۱۰, ۰,۲۵ و ۰,۳۶ را به ترتیب به عنوان مقادیر ضعیف؛ متوسط و قوی برای GOF معرفی نمودند.

برآزش کلی مدل معادلات ساختاری

مدلهایی که با رویکرد واریانس محور از طریق نرم‌افزارهای واریانس محور مانند Smart PLS مورد بررسی قرار می‌گیرند فاقد شاخصی کلی برای نگاه به مدل به صورت یکجا هستند. یعنی شاخصی برای سنجش کل مدل شبیه به رویکرد کواریانس محور وجود ندارد، اما در تحقیقات مختلف در این حوزه پیشنهاد شد که از شاخصی به نام GOF توسط تنهاوس^{۱۸} و همکاران (۲۰۰۵) پیشنهاد شد که می‌توان به جای شاخص‌های برازشی که در رویکردهای کواریانس محور وجود دارد، استفاده نمود. این شاخص هر دو مدل

جدول ۴- نتایج برازش مدل کلی

	R Square	$\sqrt{R^2}$	Communality	$\sqrt{\text{Communality}}$	GOF
فراغت فکری		0.799	۶۳۱.۰	0.818	0.654
فراغت اجتماعی			۷۰۱.۰		
فراغت فرهنگی هنری			۶۴۱.۰		
فراغت سرگرمی، تفریحی، جسمانی			۶۳۶.۰		
اوقات فراغت	۰,۷۳۸		۶۴۹.۰		
مهارت ذهنی			۶۵۰.۰		
مهارت در بیان مطالب			۷۳۶.۰		
مصرف کالاهای فرهنگی			۷۱۴.۰		
علاقه‌مندی به هنر			۰,۶۷۸		
مدارک تحصیلی			۰,۶۴۵		
سرمایه فرهنگی	۰,۸۵۷		۰,۶۸۲		

جمع‌بندی

نتایج تحقیق و خروجی نرم‌افزار پی ال اس مشخص می‌کند که بیش از ۶۵ درصد از تغییرات اوقات فراغت نابینایان توسط سرمایه فرهنگی قابل تشخیص است که خود نشان از وجود رابطه قوی میان سرمایه فرهنگی و سبک‌های اوقات فراغت نابینایان و کم بینایان دارد. (با نظریات بورديو و نومیر هم راستا است).

فرضیه دوم: بین بعد تجسم یافته از سرمایه فرهنگی بر سبک‌های فراغتی نابینایان شاغل و بازنشسته تهران رابطه معناداری وجود دارد. شاخص تجسم یافته شامل ابعاد مهارت ذهنی و مهارت در بیان مطالب است. نتایج تحقیق تأثیر غیرمستقیم این دو بعد بر سبک‌های فراغتی با احتساب مجموع ضرب ضرایب تأثیر در مسیر مدل ۰,۲۹۰ محاسبه گردید؛ مقدار بیش از صفر حاکی از وجود رابطه میان شاخص تجسم یافته و سبک‌های فراغتی است.

فرضیه سوم: بین بعد عینیت یافته از سرمایه فرهنگی با سبک‌های فراغتی نابینایان شاغل و بازنشسته تهران رابطه معناداری وجود دارد. شاخص عینیت یافته شامل ابعاد مصرف کالاهای فرهنگی و علاقه‌مندی به هنر می‌باشد. نتایج

با توجه به مقدار بدست آمده برای GOF به میزان 0.654 که بالاتر از مقدار پیشنهادی وتزلس و همکاران (۲۰۰۹) یعنی ۰,۳۶ است، که قوی بودن مدل را نشان می‌دهد، و بنابراین برازش مناسب مدل کلی تأیید می‌شود.

در اینجا پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها از گروه نمونه، ابتدا اطلاعات توصیفی متغیرهای جمعیت‌شناختی به صورت جداول و نمودارهای توزیع فراوانی و درصد ارائه شد، سپس نتایج مربوط به سؤالات تحقیق با استفاده از آمار استنباطی از طریق روش حداقل مربعات جزئی و نرم‌افزار پی ال اس در قالب سه بخش مدل اندازه‌گیری، آزمون مدل ساختاری تحلیل و براساس آن، قدرت بالای مدل و برازش کلی مدل تأیید گردید.

آمار استنباطی

پاسخ فرضیات:

فرضیه اول: بین سرمایه فرهنگی نابینایان با نحوه گذران اوقات فراغت آنان رابطه معناداری وجود دارد.

تحقیق تأثیر غیرمستقیم این دو بعد بر سبک‌های فراغتی با احتساب مجموع ضرب ضرایب تأثیر در مسیر مدل ۰,۱۹۲، محاسبه گردید؛ مقدار بیش از صفر حاکی از وجود رابطه میان شاخص عینیت یافته و سبک‌های فراغتی است.

فرضیه چهارم: بین بعد نهادینه شده از سرمایه فرهنگی بر سبک‌های فراغتی نایبانیان شاغل و بازنشسته تهران رابطه معناداری وجود دارد. شاخص نهادینه شده شامل بعد مدارک تحصیلی است. نتایج تحقیق تأثیر غیرمستقیم این بعد بر سبک‌های فراغتی با احتساب ضرب ضرب تأثیر در مسیر مدل ۰,۱۴۹، محاسبه گردید؛ مقدار بیش از صفر حاکی از وجود رابطه میان شاخص نهادینه شده و سبک‌های فراغتی است.

پیشنهادات

نتایج پژوهش حاضر در قالب پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد: اتخاذ تصمیمات و برنامه‌ریزی‌های مناسب سرمایه اجتماعی در راستای برنامه‌ی توسعه‌ی کشوری هدایت نمایند. به عبارت دیگر از طریق سرمایه اجتماعی می‌توان شرایط لازم برای بهبود اوقات فراغت را در راستای بهبود زندگی فردی و جمعی و کاهش تنش‌های روانی و رفتاری کشور برآورده کرد.

ایجاد بسترهای لازم توسط دستگاه‌های اجرایی در زمینه فراغت قشر بازنشستگان نابینا و کم‌بینا در شرایطی که مسأله فراغت به عنوان یک خلاء در کشورمان احساس می‌شود.

ایجاد مراکز فراغتی برای قشر نابینا و کم‌بینا و مخصوصاً بازنشسته با در نظر گرفتن فعالیت‌های فراغتی براساس سبک‌های مختلف فراغتی و تأثیر سرمایه فرهنگی افراد بر آنها. ارتقای عملکرد رسانه‌های جمعی در جهت برنامه‌سازی برای نابینایان و کم‌بینایان و بحث اوقات فراغت آنها.

دسترسی برابر همگان اعم از بینا، نابینا و کم‌بینا به سرمایه‌های فرهنگی به منظور بسط خردگرایی در عرصه‌های مختلف زندگی، بالا بودن سطح مشارکت همگانی در تولیدات و خلاقیت‌های علمی و فرهنگی، سرعت دادن به تغییرات اجتماعی، گسترش دانش‌های نوین و گردش اطلاعاتی به صورت افقی در جهت رشد اکثریت افراد جامعه.

فراهم نمودن تهیه کالاهای فرهنگی برای تمامی اقشار جامعه به خصوص افراد نابینا و کم‌بینا برای افزایش سرمایه فرهنگی

محدودیت‌های این تحقیق را می‌توان به شرح زیر خلاصه نمود:

الف) در کنترل محقق

محدود کردن جامعه به نمونه‌های قابل بررسی.

عدم وجود ابزار اندازه‌گیری یا همان پرسشنامه استاندارد

مربوط به اوقات فراغت

محدودیت در تعمیم نتایج به جوامع دیگر به دلیل استفاده

از نمونه آماری محدود به نابینایان و کم‌بینایان بازنشسته در

یک محدوده

ب) خارج از کنترل محقق

محدودیت به واسطه نحوه پاسخگویی آزمودنی‌ها و

ویژگی‌های تشخیص متفاوت افراد و تأثیر این ویژگی‌ها در

تکمیل پرسشنامه.

وفاداری و صداقت پاسخ‌دهندگان در انتخاب گزینه‌ها و

به تعبیری نحوه پاسخگویی آنها، از جمله محدودیت‌هایی

است که می‌تواند در نتیجه تحقیق اثرگذار. این وضعیت

ممکن است ناشی از نگرانی پاسخ‌دهندگان در مشخص شدن

اظهارنظر آنها و افشای اسرارشان باشد، یا ناشی از برخی

ویژگی‌های فرهنگی جوامع شرقی از جمله بزرگ‌نمایی‌ها و

کوچک‌نمایی‌های بدون منطق و صرفاً به خاطر ارتباطات و

احساسات باشد.

محقق امکان کنترل تمامی متغیرهای موثر دیگر را نداشته

است و به همین جهت تحقیق با محدودیت حاصل از شرایط

اجرای تحقیق همراه است. محدودیت به واسطه مشکل

کمبود زمان، بالا بودن هزینه و کمبود امکانات تحقیقات

وجود داشته است.

نتیجه‌گیری

یکی از عرصه‌هایی که زندگی روزمره را بازنمایی می‌کند

و قدرت و مقاومت را در زندگی انسان‌ها به نمایش

می‌گذارد، عرصه‌ی فراغت است. فراغت عرصه‌ای است که

اختیار و آزادی انسان‌ها در آن عرصه بیشتر قابل اعمال است.

فراغت هم دچار تحول شده است. این تغییر از عادات قومی در گذشته به صورت نهاد در سال‌های اخیر تبدیل شده و به گونه‌ای است که امروزه فراغت به صورت بخشی از ارزش‌های مورد قبول و دارای اهمیت جامعه درآمده است. اوقات فراغت در چارچوب نهادهای فرهنگی در جامعه با یک سری محدودیت‌ها و ضوابط همراه شده است. در جوامع امروز مؤسسات و سازمان‌های مختلف عهده‌دار انجام آن‌ها شده‌اند. بنابراین می‌توان گفت فراغت و اشکال مختلف آن به صورت بخشی از خصایص فرهنگی درآمده‌اند و با شعارها، نمادها و علائم مختلف به عنوان نشانه‌های فرهنگی پیوند خورده‌اند (تیبیا، ۱۳۸۹).

با توجه به اهمیت خانواده در شیوه‌های گذران اوقات فراغت، پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه سرمایه فرهنگی (از نظرگاه بوردیو) با سبک‌های فراغتی نابینایان و کم بینایان شاغل و بازنشسته شهر تهران انجام شد. پس برخی از ابعاد سرمایه فرهنگی از نظرگاه بوردیو و ابعاد اوقات فراغت با بررسی تحقیقات مرتبط و برخی به جهت مرتبط بودن آن با موسسه مورد مطالعه از نظرگاه خبرگان شناسایی گردید. در مجموع ۵ بعد از ابعاد مهارت ذهنی، مهارت در بیان مطالب، مصرف کالاهای فرهنگی، علاقه‌مندی به هنر و مدارک تحصیلی، شامل ۱۶ گویه یا سنجه که مربوط به متغیر سرمایه فرهنگی بودند و ۵ بعد فراغت فکری، فراغت اجتماعی، فراغت جسمانی، فراغت فرهنگی هنری و فراغت سرگرمی تفریحی شامل ۱۵ گویه که مربوط به متغیر اوقات فراغت بودند در نظر گرفته شدند.

منابع

ادگار، اندرو و سجویک، پیتیر (۱۳۸۸). مفاهیم کلیدی در نظریه فرهنگی، ترجمه ناصرالدین علی تقویان؛ تهران: دفتر برنامه‌ریزی اجتماعی و مطالعات فرهنگی و پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، چاپ اول.

اسمیت، فیلیپ (۱۳۸۷). درآمدی بر نظریه فرهنگی معاصر، ترجمه: حسن پویان؛ تهران: دفتر پژوهش‌های

در نتیجه برخلاف کار، که انضباط بیشتری را ایجاد می‌کند، فضای مناسبی برای مقاومت در برابر رویه‌های فرهنگی جا افتاده و برای پدید آوردن روال‌ها و کردارهای جدید است. از این روست که گفته‌اند فراغت می‌تواند فرهنگ ایجاد کند و هویت افراد را آشکار سازد. هر فرد و هر مجموعه‌ای از افراد در جامعه دارای سرمایه‌ای کلی می‌شوند که خود ترکیبی است از سرمایه‌های گوناگون است. نخستین و مهم‌ترین آن‌ها، سرمایه‌ی فرهنگی، به معنی قابلیت‌ها، دانش‌ها، مهارت‌ها و نیز مجموع کالاهای فرهنگی که شخص می‌تواند آن‌ها را کسب کند، شامل تحصیلات و به دست آوردن قابلیت‌های فرهنگی و هنری، بیانی و کلامی است. سرمایه‌ی فرهنگی ما را به این اصل رهنمون می‌سازد که این نوع خاص از سرمایه جزء ارزش‌ها و هنجارهای والای جامعه است و مورد سوءاستفاده نمی‌تواند واقع باشد و طوری نیست که شخص یک‌شبه (مثل سرمایه اقتصادی) آن را کسب کند و یا انتقال دهد و یا این‌که قابل خرید و فروش باشد. میزان و نحوه گذران اوقات فراغت افراد با متغیرهای مهمی مانند سرمایه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، منابع و امکانات خانوار و میزان دسترسی آن‌ها به امکانات ارتباط دارد. در این راستا متفکرین نظرات خاصی را ارائه کرده‌اند، از جمله به عقیده بوردیو اشکال مختلف سرمایه عامل مهمی هستند که موقعیت و امکانات کنشگران را تعریف می‌کنند (بوردیو، ۱۹۸۴).

دومازیه معتقد است نحو صحیح استفاده از اوقات فراغت به نوع آموزش و رشد فرهنگی آن‌ها بستگی دارد. در بسیاری از موارد فرهنگ و فراغت یکسان به نظر می‌رسند و رابطه بین این دو مقوله رابطه بین ظرف و مظروف است. خیلی از فعالیت‌ها توأم با فعالیت فرهنگی و فراغتی محسوب می‌شوند و اوقات فراغت از نظر جامعه پذیری، مرکز تعاملات و تبادلات فرهنگی به شمار می‌رود (مرکز ملی آمار ایران، ۱۳۸۶).

نومیر نیز در خصوص ارتباط میان فراغت و فرهنگ معتقد است که با دگرگونی جامعه و فرهنگ در طول تاریخ،

- فرهنگی، چاپ دوم. عمید، حسن (۱۳۰۰). فرهنگ فارسی عمید؛ فرهنگ فارسی؛ ج ۱.
- امیدوار، احمد (۱۳۷۹). سیر تاریخی آموزش و پرورش استثنایی در ایران؛ تهران: وزارت آموزش و پرورش، سازمان آموزش و پرورش استثنایی، پژوهشکده کودکان استثنایی.
- آرتز، کریستن و هیتر ال ماسن و... (۱۳۸۳). کودکان با آسیب بینایی و آموزش تلفیقی، ترجمه: محمد احمدپناه؛ تهران: نشر دانژه.
- بورديو، پير (۱۳۷۹). تکوین تاریخی زیباشناسی ناب، ترجمه مراد فرهادپور؛ فصلنامه ارغنون، شماره ۱۷.
- به‌پژوه، احمد (۱۳۹۱). خانواده و کودکان با نیازهای ویژه؛ تهران: انتشارات آوای نور.
- تهنایی، ابوالحسن (۱۳۸۴). تحلیل‌های نظری زمینه‌های جامعه‌شناسی معرفت بورديو؛ فصلنامه تخصصی جامعه‌شناسی، سال اول، شماره سوم، دانشگاه آزاد اسلامی واحد آشتیان.
- تبیلا، مجتبی (۱۳۸۹). بررسی رابطه پایگاه اجتماعی - اقتصادی و چگونگی گذران اوقات فراغت در بین دانشجویان (جوان ۱۸ تا ۲۹ سال)؛ دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی.
- چلیبی، مسعود (۱۳۸۲). جامعه‌شناسی نظم، تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی، تهران: نی، چاپ دوم.
- دومازیه، ژوزف (۱۳۸۱). مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی اوقات فراغت؛ مقاله نهم از کتاب: تلویزیون، خانواده و فرهنگ؛ ترجمه علی اسدی؛ تهران: سازمان چاپ و انتشارات اسلامی.
- شعبان‌زاده، مهناز (۱۳۸۴). بررسی رابطه قشریندی اجتماعی و نحوه گذران اوقات فراغت در بین دانشجویان دختر شهرستان لنگرود؛ دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی.
- صالحی امیری، سیدرضا (۱۳۸۶). مفاهیم و نظریه‌های فرهنگی، تهران: ققنوس، چاپ اول.
- طاهری عراقی، مصطفی (۱۳۶۴). نابینایی؛ تهران: دفتر روابط عمومی و ارشاد، سازمان بهزیستی کشور.
- فرهنگ فارسی؛ ج ۱. فتحی و اجارگاه، کورش (۱۳۸۸). اصول و مفاهیم برنامه‌ریزی درسی؛ تهران: انتشارات؟؟
- گنجی، مهدی (۱۳۹۴). روان‌شناسی کودکان استثنایی براساس DSM_5؛ تهران: نشر سالوان.
- محمدرضایی، علی‌اکبر (۱۳۸۰). بررسی راه‌های ساماندهی فعالیت‌ها و برنامه‌های سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با اوقات فراغت نوجوانان و جوانان در استان گلستان؛ پایان‌نامه کارشناسی، کتابخانه مرکز تحقیقات استان گلستان.
- معین محمد (۱۳۰۰). فرهنگ فارسی معین؛ جلد ۲. ملاحسنی، حسین (۱۳۸۱). بررسی رابطه بین میزان سرمایه اجتماعی و نوع دینداری در بین دانش‌آموزان سال سوم دبیرستان در استان گلستان (علی‌آباد گنبد) در سال ۱۳۸۱؛ پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی.
- میرزاییگی، علی (۱۳۸۰). برنامه‌ریزی درسی و طرح درس در آموزش رسمی و تربیت نیروی انسانی؛ تهران: انتشارات یسپرون.
- میلنر، آندرو و براویت، جف (۱۳۸۵). درآمدی بر نظریه فرهنگی معاصر، ترجمه جمال محمدی؛ تهران: ققنوس، چاپ اول.
- نامنی، محمدرضا (۱۳۸۱). تحول روانی آموزش و توانبخشی نابینایان؛ تهران: انتشارات سمت.
- نیازی، محسن و محمد کارکنان نصرآبادی (۱۳۸۶). تبیین جامعه‌شناختی رابطه سرمایه فرهنگی خانواده با هویت اجتماعی جوانان؛ مطالعات ملی، شماره ۳۱.
- ویستر، الک و جو آرو (۱۳۸۳). کودکان دارای آسیب بینایی، تعامل اجتماعی، زبان و یادگیری، ترجمه گروه پژوهشی معلولیت‌های حسی و حرکتی؛ تهران: وزارت آموزش و پرورش، پژوهشکده کودکان استثنایی.
- ین شویره، کریستی و فونتین، اولیویه (۱۳۸۵). واژگان بورديو، مرتضی کتبی؛ تهران: نی، چاپ اول.

- Blasch, Bruce B Eds, Foundations of Orientation and Mobility. Volume I, History and Theory, New York: AFB Press
- Bourdieu, Pierre (1984). Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste. Routledge.
- Elias, Norbert & Dunning Erick (1986). Guest for Excitement: Sport and Leisure in the civilizing Process, Blackwell, Oxford.
- Goodwin, D. L, Lieberman, L. J, Johnston, K & Leo, J (2011). Connecting through summer camp: Youth with visual impairments find a sense of community, Adapted Physical Activity Quarterly.
- Houwen, S, Hartman, E & Visscher, C (2009). Physical activity and motor skills in children with and without visual impairments, Medicine & Science in Sports & Exercise.
- Javie, Grant & Maguire, Joseph (1994). Sport and Leisure in social thought, Routledge.
- Swartz, David (1997). Culture and power: the sociology of Pierre Bourdieu. The University of Chicago Press
- Veal, A.J (1991). Australian Leisure Futures, Publication 13, Centre for Leisure and Tourism Studies, University of Technology, Sydney.
- Veal, A.J (1993). Lifestyle, Leisure and neighbourhood, In: Veal, A.J, Jonson, P and Cushman, G. (eds) Leisure and Tourism: Social and Environmental Change, World Leisure and Recreation Association 1991 Congress Proceedings. Centre for Leisure and Tourism Studies, University of Technology, Sydney.
- Veal, J. Anthony (2002). Society and Leisure, V. 24, autumn, University of Technology, Sydney.
- Wiskochil, B., Lieberman, L. J, Houston-Wilson, C & Petersen, S (2007). The effects of trained peer tutors on the physical education of children who are visually impaired or blind' Journal of Visual Impairment & Blindness.
- Adelson, E & Fraiberg S (1974). Gross motor development in infants blind from birth. Child development.
- Allen, K. E & Martoz, L (1994). Developmental profiles: Pre-birth through eight. Albany, NY: Delmar.
- Allman, B. C, Lewis, S (2012). ECC Essentials, Teaching the Expanded Core Curriculum to Students with Visual Impairment, New York: American Foundation for the Blind.
- Anderson, J. R (1985). Cognitive psychology and its implications. (3rd ed.). San Francisco, CA: Freeman.
- Anthony, T. L, Bleier, H, Fazzi, D. L, Kish, D & Pogrund, R, L (2002). Mobility focus: Developing early skills for orientation and mobility. In R.L. Pogrund & D. L. Fazzi (Eds.). Early focus: Working with young children who are blind or visually impaired and their family's 2nd ed.
- Anthony, T & Lowry. S (2004). Sensory development. In T. Anthony, S. Lowry, C. Brown & D. Hatton (Eds), Developmentally appropriate orientation & mobility, University of North Carolina at Chapel Hill: FPG Child Development Institute.
- Bandura, A (1997). Self-efficacy: The exercise of control. New York: W.H. Freeman and Company.
- Barraga, N. C (1986). Sensory perceptual development. In G. T. Scholl (Ed), Foundations of education for blind and visually handicapped children and youth, New York: American Foundation for the Blind.
- Barth, J. L & Foulke, E (1979). Preview: A neglected variable in orientation and mobility. Journal of the Acoustical Society of America.
- Bentzen, B. L & Marston, J. R (2010). Orientation aids for students with vision loss. In Wiener, William R, Welsh, Richard L and

¹Bourdio

²habitual

³Smith

⁴Blindness

⁵Holbrooke and Queeng

⁶Low vision

⁷Wiener

⁸Raymond

⁹Nach

¹⁰JosephDumazieh

¹¹Kimballiang

¹²Data type

¹³Creswell and Clark

¹⁴Cultural Capital Questionare

¹⁵bourdieu

¹⁶Pishghadam et al

¹⁷CV com

¹⁸Tenenhaus

